

ТРАНСФОРМАЦІЯ РОСІЙСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

ПУБЛІЧНА ВЕРСІЯ. ЧАСТИНА I

ДИНАМІКА ПРОТЕСТІВ
ТА ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВНОЇ СПРОМОЖНОСТІ КРЕМЛЯ
В РЕАКЦІЇ ТА ПРОТИДІЇ

Документ підготовлено аналітичним відділом ГО «ПОВЕРНИСЬ ЖИВИМ!» за підтримки ГО «Лабораторія законодавчих ініціатив» та в межах Ініціативи з розвитку аналітичних центрів в Україні, яку виконує Міжнародний фонд «Відродження» у партнерстві з Ініціативою відкритого суспільства для Європи (OSIFE) за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні. Думки та позиції, викладені у цій публікації, є позицією авторів та не обов'язково відображають позицію донорів.

Аналітичний відділ ГО «ПОВЕРНИСЬ ЖИВИМ!» створено у травні 2018 року. Завдання аналітиків — всебічне вивчення питань, що мають прямий чи опосередкований вплив на обороноздатність України.

ГО «ПОВЕРНИСЬ ЖИВИМ!»

Україна, 01030, м. Київ, вул. Богдана Хмельницького, 32, офіс 41

Телефон: +38 (068) 500 88 00

Сторінка: savelife.in.ua

E-mail: office@savelife.in.ua

ГО «Лабораторія законодавчих ініціатив» сприяє утвердженню демократичних цінностей, розвитку політичної культури та правової свідомості громадян і політиків, розповсюдження кращих світових практик для формування ефективних державних інституцій, сприяння євроінтеграційному вектору розвитку України.

Україна, м. Київ, вул. Воздвиженська, 45, офіс 404

Телефон: +38 (044) 531 37 68

Сторінка: parliament.org.ua

E-mail: info@parliament.org.ua

Міжнародний фонд «Відродження» — одна з найбільших українських благодійних фондаций, що з 1990 року допомагає розвивати в Україні відкрите суспільство на основі демократичних цінностей. За час своєї діяльності Фонд підтримав близько 20 тисяч проектів на суму понад 200 мільйонів доларів США. Фонд заснований філантропом Джорджем Соросом і є частиною міжнародної мережі Фондацій відкритого суспільства (Open Society Foundations).

Сторінка: irf.ua

Facebook: fb.com/irf.ukraine

© ГО «ПОВЕРНИСЬ ЖИВИМ!», 2022–2023

Дизайн, верстка та візуалізація: Микола Ковальчук, Віталій Бугара

Фрагмент фото на обкладинці: Сергій Узаков / ТАСС

ТРАНСФОРМАЦІЯ РОСІЙСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

ПУБЛІЧНА ВЕРСІЯ. ЧАСТИНА I

ДИНАМІКА ПРОТЕСТІВ
ТА ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВНОЇ СПРОМОЖНОСТІ КРЕМЛЯ
В РЕАКЦІЇ ТА ПРОТИДІЇ

ГО «ПОВЕРНИСЬ ЖИВИМ!»

КИЇВ, 2023

Анотація

Цей документ є публічною (скороченою) частиною одного з розділів закритого дослідження аналітичного відділу ГО «Повернись живим!» під назвою «Трансформація російської державності».

У дослідженні йдеться про потребу трансформації російської державності як головного і чи не єдиного способу нівелювання екзистенційної загрози з боку РФ для України. У цьому контексті мова йде про потребу поглибленого вивчення Росії як гетерогенного утворення, використання для цього наукових підходів, а також актуальних методологій збирання та аналізу даних.

Також дослідження покликане актуалізувати дискурс фахової спільноти щодо розуміння прийнятних критеріїв визначення перемоги України у визвольній війні проти Росії і стати поштовхом для поглибленого вивчення РФ задля подальшого нівелювання загроз з її боку не тільки для України та регіону, а й усього світу.

Цей документ описує суспільно-політичний блок дослідження в тій частині, яка може бути опублікована на загал. Мова йде про способи вивчення депривації населення та вимірювання спроможності РФ в регіонах.

Повний текст документу не є публічним і призначається в першу чергу ключовим стейкхолдерам — військово-політичному керівництву, профільним представникам Сил безпеки та Сил оборони України тощо.

Вважаємо, що інформація є коректною та актуальною станом на серпень 2022 р.

Зміст

Вступ	6
1. Суспільне невдоволення груп та регіонів	8
2. Спроможність Росії як держави	16
Висновки	24
<i>Додаток 1. Результати проміжних індексів та індексу депривації</i>	<i>26</i>
<i>Додаток 2. Результати розрахунків спроможності регіонів РФ</i>	<i>30</i>

Вступ

На перший погляд, здається, що авторитарний характер чинного режиму унеможливив суспільну нестабільність у Росії. Проте на тлі відносної стабільності в Москві в деяких районах Республіки Дагестан періодично вводиться режим контртерористичної операції і спалахують протести, у різних регіонах Росії тисячі робітників важкої промисловості опиняються без роботи через скорочення виробництва, а у вікна військкоматів подекуди кидають «коктейлі Молотова».

Росія — величезна територія з етнічно й релігійно неоднорідним суспільством, великою кількістю соціальних груп та диспропорцією розподілу соціальних благ. Наслідки санкцій та економічна криза рано чи пізно призводитимуть до невдоволення у частини суспільства. Водночас РФ неоднорідна й у спроможності контролю за населенням, тобто ефективність державних інституцій є різною у різних регіонах Федерації. Складаючись із 83 суб'єктів та окупованих територій, РФ не всюди може однаково оперативно реагувати на суспільні виклики, придушувати протести та повстання, які, в свою чергу, також можуть спричинити економічні ризики.

Факти з історії сучасної Росії також вказують на наявну соціальну напругу та конфлікти. Лише в межах Північнокавказького федерального округу було понад 19 спроб проголошення республік, проведено шість військових операцій у форматі контртерористичних, найвідомішими з яких є дві чеченські війни.^{1,2} Окрім Північнокавказького федерального округу, в 1990–2000 роках відомо як мінімум **про 23 спроби проголошення незалежності**, а також випадки створення власних валютних апаратів на рівні суб'єктів, протестів щодо автономії тощо.³

У Росії можливий не лише національний сепаратизм, а й рухи релігійних фундаменталістів. На території Північного Кавказу відомі факти підтримки частиною населення течій радикального ісламу. Наприклад, «Ісламська держава Іраку та Леванту» (ІДІЛ) зуміла провести мобілізацію на території Чечні та Дагестану.⁴ Також, наприклад, Північний Кавказ є прикордонною територією із вагомою часткою корінних народів.⁵ Натомість у решті областей на кордонах Росії більшість населення становлять етнічні росіяни, що попередньо свідчить про низький потенціал сепаратистських рухів.

Однак інші тригери також неодноразово піднімали росіян на протест. У 2011 році через фальсифікацію виборів виник опозиційний протестний рух, що протягом двох років проводив масштабні антивладні акції, найвідомішими з яких стали багатотисячні мітинги на Болотній площі, зокрема «Марш мільйонів», що завершився

¹ Добаев И. П. Современный терроризм на Северном Кавказе: эволюция форм и методов специфической практики // Государственное и муниципальное управление. Ученые записки СКАГС. — 2012. — № 1. — С. 132–140.

² Маркедонов С. М. Де-факто государства постсоветского пространства: выборы и демократизация // Вестник Евразии. — 2008. — № 3. С. 75–98.

³ Там само.

⁴ Sturdee N. and Vatchagaev M. ISIS in the North Caucasus // Newlines Institute for Strategy and Policy, 2020, <https://newlinesinstitute.org/isis/isis-in-the-north-caucasus>.

⁵ Йдеться про те, що ПКФО — єдиний федеральний округ в Російській Федерації, де чисельність неслов'янських етносів більша.

сутичками та арештами.⁶ Іншим яскравим прикладом соціальної напруги є масштабні протести у Хабаровську, які виникли через арешт губернатора Хабаровського краю.⁷ Акції відбувалися у 2020 році, тобто в час, коли режим став ще більш закритим та репресивним.

Історична ретроспектива підтверджує наявність соціальних конфліктів. Однак через викривленість даних та недостатню кількість досліджень практично неможливо говорити про те, який фактор, актор дії та регіон можуть мати найбільший потенціал. Розуміння історії рухів також не дасть змоги оцінити потенціал виникнення нових рухів та ідеологій, причин для існування яких раніше не було.

Збільшення кількості протестів, зокрема з використанням насильницьких тактик, потребуватиме більшого фокусування влади РФ на викликах внутрішньої безпеки та витрат ресурсів на стабілізацію. Відкриті виклики опозиційних настроїв можуть сигналізувати режиму про загрозу, що посилюватиме репресії.⁸ Ресурси також будуть використовуватись для превенції протестів – збільшення соціальних виплат, субсидювання, посилення контролю тощо. Зрештою, видимість протестів у різних регіонах не додаватиме відчуття стабільності у російського населення та еліт.

Можна спостерігати брак якісної аналітики російського суспільства та можливих тригерів для політики незгоди, хоча наукова література дає широкий інструментарій для аналізу.

В цьому аналітичному матеріалі продемонстровано шлях пошуку соціальних груп, що потенційно незадоволені своїм статус-кво і, відповідно, більш схильні протестувати. Також створено рейтинг регіонів Російської Федерації за рівнем депривації та рівнем спроможності режиму контролювати населення.

⁶ Dissecting Russia's Winter of Protest, Five Years on // Open Democracy, 2016, <https://www.opendemocracy.net/en/odr/dissecting-russia-s-winter-of-protest-five-years-on>.

⁷ «Путіна у відставку», «геть царя»: на акцію у Хабаровську вийшли десятки тисяч людей // Укрінформ, 2020, <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3070099-putina-u-vidstavku-get-cara-na-akciu-u-habarovsku-vijsli-desatki-tisac-ludej.html>.

⁸ Levitsky S., Lucan A. Way, Competitive authoritarianism: hybrid regimes after the Cold War. — New York: Cambridge University Press, 2010. — P. 54–65.

1. Суспільне невдоволення груп та регіонів

Думка про те, що невдоволення та відносна депривація є передумовою виникнення суспільно-політичних рухів довгий час посідала чільне місце серед досліджень політики незгоди.⁹ На сьогодні науковці довели, що суспільне невдоволення не обов'язково призводить до протестів. Інші чинники, на кшталт умов політичного середовища чи наявних організацій, що мобілізують прихильників до своїх лав, можуть грати велику роль у виникненні протестних рухів.¹⁰

Коли реальний стан речей не відповідає очікуванням, індивіди та групи переживають відносну депривацію.¹¹ Ключовою у цьому понятті є **розбіжність очікуваних та реальних умов існування**, що спричинює відчуття невдоволення. Депривація відіграє роль «котловану», в якому можуть зароджуватись умови, а отже, й можливий потенціал для протестних настроїв.

Відносна депривація може бути спричинена економічними чинниками, наприклад, коли добробут людини неочікувано знижується і не відповідає тому рівню, на який вона розраховувала. Стан депривації також може виникати через ситуацію у соціальному та політичному вимірах. Депривація може бути різною за масштабом (кількістю людей, що поділяють стан невдоволення) та інтенсивністю (гостротою незадоволення).

Дослідники виділяють **три типи депривації**:

- коли очікування відносно стабільні, а реальні умови погіршуються;
- коли сподівання зростають, а реальність залишається незмінною;
- одночасне зростання очікувань і погіршення реальних умов.¹²

Депривація у соціальних групах

Теорія депривації дає змогу оцінювати протестний потенціал, аналізуючи окремі групи, які, вірогідно, відчувають невдоволення наявним станом речей. Ними можуть бути робітники заводів/шахтарі, що втратили роботу або частину доходів, особи, близькі яких загинули на війні, студенти, що втратили доступ до певних благ, та інші групи, які несуть економічні чи соціальні втрати.

Підхід полягає у тому, щоб звертати увагу не лише на ті групи, які вже протестують, та наявні рухи, а й на ті, які відчувають невдоволення.

⁹ Brush, Stephen G. Dynamics of Theory Change in the Social Sciences // Journal of Conflict Resolution 40. — № 4 (1996): 523–45.

¹⁰ McCarthy, John D., and Mayer N. Zald. Resource Mobilization and Social Movements: A Partial Theory // American Journal of Sociology 82. — 6 (1977): 1212–41; della Porta, Donatella, Political opportunity/political opportunity structures // Encyclopedia of Social and Political movements Snow, eds. Snow, David A., Donatella Della Porta, Bert Klandermans, and Doug McAdam (Sussex: Wiley-Blackwell), 956–961.

¹¹ Гарр Т. Р. Почему люди бунтуют. — Санкт-Петербург: Питер, Мастера Социологии, 2005. — С. 61–62.

¹² Там само. — С. 67–83.

Цей підхід повинен передбачати такі кроки:

- пошук груп, що можуть переживати депривацію;
- попереднє оцінювання можливої депривації та ранжування груп за пріоритетом (величина групи, арсенал впливу на неї, фактори що стимулюють невдоволення, типи висловлення незгоди групою);
- вивчення конкретних груп та тригерів до їхнього невдоволення;

Не слід відкидати аналіз груп, які можуть переживати депривацію та відчувати невдоволення через соціальні зміни/відсутність змін (національні меншини, студенти, матері солдат тощо). Наприклад, у жовтні 2018 року представники нацменшини інгушів вийшли на протести через зміну лінії кордону між Чечнею та Інгушетією, що є свідченням невдоволення внаслідок соціально-політичних чинників.¹³

Прикладом потенційно депривованої групи є **робітники автомобільної промисловості**. Обмеження імпорту чорних металів та поступове введення ембарго на російське вугілля Європейським Союзом,¹⁴ а також загрози у сфері автомобілебудування, спричинені браком запчастин та виходом із Росії іноземних компаній.¹⁵ Окрім цього, деякі підприємства опинилися під загрозою через те, що ними володіють особи з санкційного списку, наприклад, компанія «Северсталь».¹⁶

Робота великої кількості людей на одному підприємстві дає простір для обміну думками про нестабільність та спільні проблеми, які працівники, вірогідно, переживатимуть під час кризи. Саме тому галузь автомобілебудування є ймовірною для колективного переживання депривації. Додатковим аргументом для зосередження уваги на таких групах є їхня попередня участь у трудових протестах. За даними проєкту «Моніторинг трудових протестів» у 2019–2021 роках, охорона здоров'я, транспорт та промисловість були трьома найтурбулентнішими сферами в контексті протестів.¹⁷

Серед галузей важкої промисловості звертають на себе увагу ті, які зупинили роботу або значно зменшили випуск продукції. Так, металургійні компанії «Северсталь» та «Магнітогорський металургічний комбінат» знизять виробництво на 20–40 % та 40 % і більше відповідно.¹⁸ Міненерго РФ заявляє про можливе скорочення видобутку вугілля на 17 %.¹⁹ Водночас компанії намагатимуться вижити шляхом пошуку нових ринків збуту та збільшення продажу продукції державі, а скорочення виробництва не означає одномоментної зупинки роботи заводу.

¹³ Протесты в Ингушетии: хроника передела границы с Чечней // Кавказский Узел, 2022, <https://kavkaz-uzel.eu/articles/326282>.

¹⁴ EU Sanctions against Russia Explained // Council of the European Union, 2022, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained>.

¹⁵ Россия готова к волне безработицы? А заводы останутся из-за санкций? И что мы все будем есть? Отвечает регионалист Наталья Зубаревич // Meduza, 2022, <https://meduza.io/feature/2022/03/11/rossiya-gotova-k-volne-bezrabortitsy-a-zavody-ostanovyatsya-iz-za-sanktsiy-i-chto-my-vse-budem-est>.

¹⁶ Там само.

¹⁷ Трудовые протесты в России в 2021 г. Часть 3. Отраслевая структура трудовых протестов // Мониторинг трудовых протестов, 2022, <http://www.trudprotest.org>.

¹⁸ ММК и «Северсталь» ожидают снижения загрузки в июне на 20–40 % // Finansial One, 2022, <https://fomag.ru/news-streem/mmk-i-severstal-ozhidayut-snizheniya-zagruzki-v-iyune-na-20-40>.

¹⁹ В РФ прогнозируют сокращение добычи угля на фоне эмбарго // Экономическая правда, 2022, <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2022/06/18/688312>.

Значно гіршою на сьогодні є ситуація в автомобілебудуванні, адже через відсутність запчастин заводи фактично не можуть продовжувати роботу. За даними Росстату, виробництво легкових автомобілів ще у квітні 2022 року впало на 85,4 % порівняно з квітнем 2021 року. Також приблизно на 30 % впали продажі легкових авто.²⁰ Навесні та на початку літа 2022 року деякі заводи відправили робітників у відпустку з неповною виплатою зарплати, деякі скоротили персонал та виплатили зарплати до кінця 2022 року, інші запропонували альтернативу – замість роботи на заводі роботу у сфері сільського господарства.²¹

На липень 2022 року виробництво частково відновилося, наприклад, завод «АвтоВАЗ» після націоналізації планує запустити конвеєр із виробництва Niva та Lada Granta замість Renault. Втім, перебої у роботі та прогнозоване скорочення виробництва у 2022 році все ж свідчить про нестабільність та ризики для підприємств і працівників.

Щоб посилити невдоволення працівників заводів автопромисловості, слід зрозуміти, що конкретно їх турбує, і відповідно до цього формулювати меседжі. Через відсутність доступу до проведення інтерв'ю та опитувань увагу було зосереджено на вивченні кейсу працівників «АвтоВАЗу», а саме, на аналізі коментарів колективу заводу «Работники АВТОВАЗа» на сторінці Вконтакте за травень-липень 2022 року.²²

Загалом, дані моніторингу трудових протестів (2017–2021 рр.) вказують на те, що **найчастіше працівники в Росії протестують через невиклату зарплат**. Також вагомими чинниками є низька зарплата та політика керівництва. Менш актуальними тригерами для протесту робітників є зміна умов праці, скорочення персоналу та зміна системи оплати праці.²³ Серед проблем, про які працівники «АвтоВАЗу» пишуть у коментарях на сторінці цього колективу у Вконтакте, можна виділити низький потенціал випуску якісної продукції. Наприклад, у червні підписники групи писали в коментарях: «Одне залишилось – починати виробництво садових тачок, там датчиків мінімум». Також вказували на некомпетентність нового керівництва: «Подивіться, що було з заводами, куди прийшла ця корпорація. Всі до одного продані. Це ж чекає і на «АвтоВАЗ». Впевнений на 90 %». Також траплялися згадки про невизначений графік роботи та можливі скорочення в майбутньому.

Згадки про низьку зарплату трапляються рідко. Натомість публікації у групі вказують на те, що працівники регулярно та без затримок отримують кошти. Проте є коментарі на кшталт таких: «Лада Іжевськ», відділ якості, інженер, аванс 4800, якщо раптом перестав виходити на зв'язок, то це від голоду».

Імовірно, уряд РФ намагатиметься уникнути невиклату – робітників переводитимуть на інші види діяльності, відправлятимуть у відпустки зі збереженням виплат, виплачуватимуть кошти після скорочення. Незважаючи на це, автопромисловості, напевно, не уникнути інших масових проблем, поки ця галузь перебуває у зоні

²⁰ Производство легковых автомобилей в России упало на 85,4 %. – RTVI, 2022, <https://rtvi.com/news/proizvodstvo-legkovykh-avtomobilej-v-rossii-upalo-na-854>.

²¹ Собирают клубнику вместо машин: рабочим российского завода предложили альтернативу, послання: <https://dengi.ua/career/6313389-sobirat-klubniku-vmesto-mashin-rabochim-rossijskogo-zavoda-predlozhili-alternativu>.

²² Група робітників у соціальній мережі «Вконтакте», послання: <https://vk.com/public212062547>.

²³ Трудовые протесты в России в 2021 году. Часть 3, Trudprotest, 16.03.22, послання: <http://www.trudprotest.org/2022/03/16/трудовые-протесты-в-россии-в-2021-г-часть-3>.

турбулентності. Некомпетентність менеджерів, зміна графіків і способу оплати, низькі продажі, невизначеність щодо майбутнього існування заводу, зростання цін за фіксованого доходу – все це буде частиною життя робітників.

У групі небагато коментарів на політичну тематику, а наявні звинувачення влади викликають бурхливу дискусію. Проте часто трапляються тези про те, що автопромисловість і виробництво власних технологій не розвивалось через неефективну політику умовних «менеджерів» та «чиновників». Один із підписників пише: «Ось так ефективні менеджери проводять ефективний апгрейд автозаводів, що у Вашингтоні дядя Джоні кнопку натиснув, а в Росії завод зупинився». Такі коментарі викликають менше заперечень, ніж звинувачення В. Путіна та центральної влади. Крім цього, у групі відчувається скепсис щодо актуальності російських машин на внутрішньому ринку, а також попиту на них серед чиновників.

Вимірювання депривації: регіональний вимір

У контексті цього документу депривація розглядається не як суб'єктивний стан, що спричинює невдоволення, а як незадовільні умови життя. Метою є створення рейтингу регіонів Російської Федерації за рівнем депривації.

Існують різні підходи до вимірювання депривації, які зазвичай дають змогу показувати добробут та комфорт життя домогосподарств на невеликій території. В цьому документі **увагу зосереджено на території регіонів** (країв, республік, областей, автономних округів), зокрема через обмежений доступ до даних, а саме, можливість використовувати лише регіональні показники Росстату. Варто пам'ятати, що суб'єкти федерації – це також окремі політичні системи з різною спроможністю контролю за населенням, подекуди різні національності або композиція політичних переконань.

Методологія та результати вимірювання депривації у регіонах

За прикладом методології вимірювання депривації, розробленої Департаментом поліпшення, житла та громад уряду Великої Британії,²⁴ увага звертається на такі індикатори депривації:

- працевлаштування;
- доходи;
- освіта;
- здоров'я;
- злочинність;
- комфорт проживання;
- інфраструктура.

²⁴ The English Indices of Deprivation 2019 // Ministry of Housing, Communities & Local Government, 2019, <https://www.gov.uk/government/publications/english-indices-of-deprivation-2019-research-report>.

Таблиця 1. Індикатори індексу депривації

Індикатор	Вага коефіцієнта
Освіта	11%
Кількість студентів на 10 тис. осіб	
Кількість дітей в приватних школах на 1000 населення	
Кількість отриманих атестатів про середню освіту на 1000 населення	
Доля учнів, які досягли високого результату в Єдиному державному екзамені (ЄДЕ)	
Здоров'я	14%
Захворюваність на 1000 населення	
Кількість лікарів всіх спеціалізацій на 10 тис. осіб	
Кількість лікарняних місць на 10 тис. осіб	
Житло та комфорт	21%
Загальна площа житлових приміщень, що припадає на одну людину	
Частка площі обладнана водопроводом	
Частка площі обладнана гарячим водопостачанням	
Частка площі обладнана системами опалення	
Кількість активних абонентів мобільного широкопasmового доступу до інтернету (користування Wi-Fi)	
Транспорт та інфраструктура	10%
Кількість автобусів загального користування 100 тис. осіб	
Частка доріг з твердим покриттям	
Кількість машин на 1000 населення	
Доходи	19%
Відсоток населення з доходами нижчими, ніж прожитковий мінімум	
Медіанна заробітна плата	
Частка доходів, що витрачається на продукти харчування	
Працевлаштування	13%
Рівень безробіття	
Злочинність	13%
Кількість злочинів на 1000 населення	

Вони дають змогу визначити, де населення є біднішим, має менше можливостей досягнення добробуту, а також, де спостерігається обмежений доступ до комфортних та безпечних умов проживання.

Відповідно до цього було вибрано 19 показників за 2019 рік зі звіту Росстату «Регионы России: социально-экономические показатели 2020».²⁵ Вибрано рік до пандемії COVID-19, адже частина економічних показників могла змінитись через карантинні обмеження. Показник успішності учнів на Єдиному державному екзамені взято за 2021 рік через обмежений доступ до даних. Перед проведенням аналізу дані було нормалізовано методом **Min-Max Normalization**.

Вага коефіцієнта кожного з семи індикаторів визначалася за допомогою факторного аналізу, який було проведено за допомогою програмного забезпечення SPSS. За допомогою **методу головних компонент** виділено два фактори, які разом пояснюють 56 % дисперсії. Під час визначення коефіцієнтів спиралися на методологію, наведену в «Посібнику конструювання композитних індикаторів».²⁶ Створено матрицю факторних навантажень, піднесених до квадрата (squared factor loadings) після обертання. Серед них виділено і згруповано найвагоміші факторні навантаження для кожного індикатора. Помноживши їх на відношення поясненої і загальної дисперсії, отримано значення коефіцієнтів.²⁷

Після отримання значень коефіцієнтів індикатори підсумовано відповідно до їхньої ваги в загальному індексі. Таким чином отримано **індекс депривації та загальний рейтинг усіх регіонів Росії**.

У наведеній нижче Таблиці 2 продемонстровано 10 регіонів із найвищим рівнем депривації і 10 із найнижчим. **Що більше значення індексу, то вищий рівень депривації**. Повний рейтинг міститься в Додатку 1.

Карта на Зображенні 1 показує рівень економічного добробуту усіх регіонів РФ. Найвищий рівень депривації виявлено в Республіці Тива (0,76), найнижчий – у містах Санкт-Петербург (0,14) та Москва (0,16). Деякі результати відповідають загальним очікуванням, наприклад, у найбільших містах РФ спостерігається значно вищий рівень доброту. Досить високий добробут Ямало-Ненецького та Ханті-Мансійського АО пояснюється високими доходами та низьким рівнем безробіття в цих нафтогазоносних регіонах. Області крайнього сходу також є багатшими через наявність корисних копалин та високі зарплати, зумовлені суворими кліматичними умовами.

Росіян усе більше турбуватиме зростання цін, падіння доходів, тоді як хвиля захоплення від новин про війну з Україною рано чи пізно спадатиме. Також депривацію слід порівнювати з даними щодо кількості протестів у регіонах, етнокультурного та релігійного протистояння. Так, Республіка Дагестан має досить високий рівень протестів, посідає п'яте місце в РФ за кількістю акцій,²⁸ і водночас там спостерігається високий рівень депривації. Дагестан також є релігійно та етнічно неоднорідним.

²⁵ Регионы России. Социально-экономические показатели, Федеральная служба государственной статистики, 2020, <https://rosstat.gov.ru/folder/210/document/13204>.

²⁶ Handbook on Constructing Composite Indicators, Organisation for Economic Co-Operation and Development, 2008, <https://www.oecd.org/sdd/42495745.pdf>.

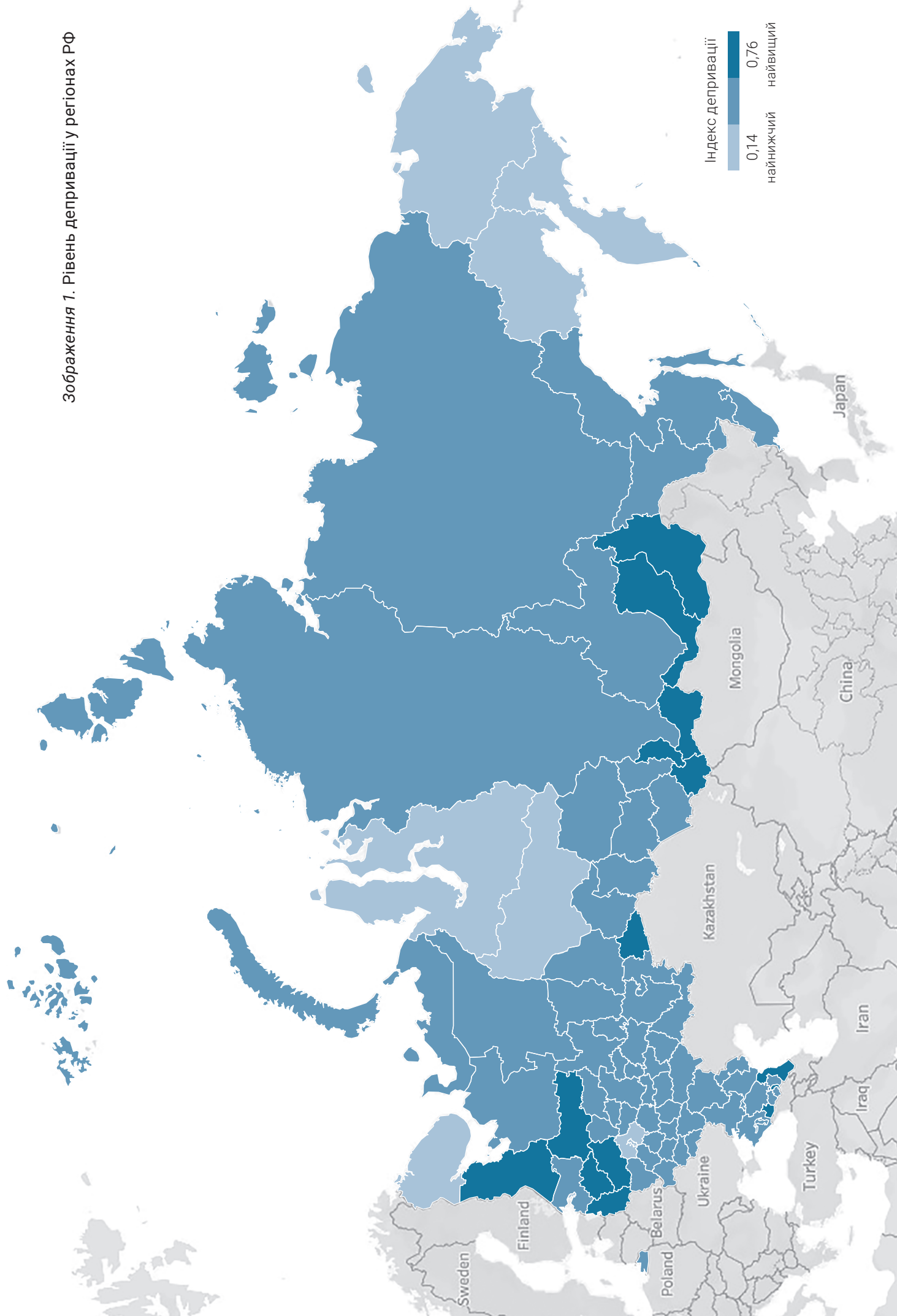
²⁷ Handbook on Constructing Composite Indicators, p. 89–91.

²⁸ The Armed Conflict Location & Event Data Project, <https://acleddata.com/#/dashboard>.

Таблиця 2. Скорочений рейтинг регіонів за рівнем депривації

Регіон (перші 10)	Індекс	Рейтинг	Регіон (останні 10)	Індекс	Рейтинг
Республіка Тива	0,76	1	Республіка Північна Осетія – Аланія	0,37	74
Республіка Алтай	0,72	2	Камчатський край	0,35	75
Курганська область	0,70	3	Чукотський автономний округ	0,34	76
Республіка Бурятія	0,67	4	Мурманська область	0,34	77
Забайкальський край	0,65	5	Московська область	0,34	78
Республіка Інгусетія	0,65	6	Ханти-Мансійський автономний округ – Югра	0,32	79
Республіка Дагестан	0,62	7	Магаданська область	0,31	80
Вологодська область	0,61	8	Ямало-Ненецький	0,29	81
Карачаєво-Черкеська Республіка	0,61	9	м. Москва	0,16	82
Новгородська область	0,60	10	м. Санкт-Петербург	0,14	83

Зображення 1. Рівень депривації у регіонах РФ

2. Спроможність Росії як держави

Якщо депривація показує рівень невдоволення, то роль спроможності демонструє, **наскільки РФ має потенціал реалізовувати свою волю** в різних частинах країни. Це дасть змогу вибрати регіони для поглибленого дослідження.

Традиційно, спроможність у РФ у регіонах дуже неоднорідна. Наприклад, високий рівень спротиву автономістських та сепаратистських рухів 1990-х рр., а також ісламський та націоналістичний екстремізм сформували потужний фокус Кремля над Кавказом. РФ не змогла сформувати суттєвого впливу, крім фінансування місцевих еліт надвеликими ресурсами та де-факто встановлення системних репресій у вигляді контртерористичних операцій. Це контрастує із політикою Кремля в Тиві чи, скажімо, Татарстані. Попри те, що номінально конституційна реформа 1993 року та адміністративна реформа початку 2000-х рр. централізувала владу у РФ, персоналістський характер режиму Путіна не може мати гомогенності в керуванні регіонами. На це також впливає суттєва частка видобутку корисних копалин як джерела ресурсів для режиму.

Ця частина документу покликана продемонструвати можливості аналізу спроможності РФ зараз, а також спростувати один із базових міфів про гомогенність та «тотальний контроль» (особливо з 24 лютого 2022 року) над теренами Росії.

Поняття спроможності держави та методологія її вивчення

Спроможність (capacity) держави — це її здатність реалізовувати свою політику, контролювати ресурси (зокрема людські) та здійснювати їхню екстракцію на суверенній території країни. Певною мірою спроможність можна розуміти як ефективність керування країною, хоча цей показник часто не має однозначного пояснення насамперед через наявність різних показників у кожному окремому дослідженні.

Ця частина дослідження ґрунтується на призмі спроможності реалізувати ресурси владою РФ. Поняття спроможності навіть у цьому руслі здебільшого визначається самими дослідниками та використовується відповідно до завдання, яке перед собою ставлять автори. В документі пропонується **спектр показників спроможності,²⁹ які використовуються у працях щодо повстань.**

Більшість досліджень стосуються саме індикації спроможності країни, а не її регіонів. Регіональні дані часткові та складні для доступу. Особливо ця проблема поглибилась після 24 лютого 2022 року, коли чимала кількість джерел даних було закрито для вільного доступу або ж заблоковано кібератаками. «Компенсувати» це пропонується власними додатками, що походять із «Теорії стаціонарного бандита»,³⁰ зокрема праць Чарльза Тіллі³¹ та Мансура Олсона.³² Ще одним опосередкованим

²⁹ Hendrix Cullen S. Measuring state capacity: Theoretical and empirical implications for the study of civil conflict // Journal of Peace Research. — 47(3): 273–285.

³⁰ «Теорія стаціонарного бандита» полягає у тлумаченні держави як «осілого бандита», де ключовою є розробка більш ефективних методів збирання ресурсів із «пограбованих». Авторами концепції вважаються Мартін Макгуайр та Мансур Олсон.

³¹ Tilly C. War Making and State Making as Organized Crime. — Cambridge: Cambridge University Press, 1985.

³² Olson M. Dictatorship, Democracy, and Development // The American Political Science Review. — 1993. — Vol. 87, № 3. — P. 567–576.

елементом для авторів дослідження є використання спроможності РФ саме як силової системи, тобто наскільки РФ може мобілізувати, транспортувати та контролювати той чи інший регіон. Тобто основою розуміння спроможності є те, наскільки Кремль має **потенціал зберігати монополію на насилля в регіоні**. І водночас йдеться саме про спроможність отримати ресурси завдяки цій монополії.

Для цього використано доступні показники, зокрема із праць дослідників спроможності³³. З «Теорії стаціонарного бандита» виведено показники силового аспекту як прояв буквальної та безпосередньої присутності держави в регіоні (поліція та військові частини). Деякі показники модифіковано під цілі документу, змістивши фокус з суто військової спроможності на силову. Це пояснюється як браком даних щодо військових РФ у регіонах, так і більшою роллю саме поліції та інших силових інститутів у придушенні спротиву. Такі висновки зроблено з практики використання ФСБ та підрозділів МВД РФ (зокрема Росгвардії) у так званих контртерористичних операціях на Кавказі 2008–2017 рр. (локально до 2020 року). Також включено власні показники базової інфраструктури, без якої держава не має можливості контролювати регіон (та які лежать у полі відповідальності державного сектору).

Було взято показники Росстату за 2019 рік,³⁴ які є найбільшим масивом даних та мають широку каталогізацію для вибору. Окремо взято дані за 2016 рік щодо чисельності співробітників Міністерства внутрішніх справ та кількості відділків поліції у регіонах, адже це єдині дані у регіональному каталогуванні, доступні з відкритих джерел. Деякі показники, такі як чисельність співробітників та відділків МВД РФ, корелюють із показником 0,97 (сильна кореляція). Тому було вибрано один із них, а саме, кількість відділків. Загалом вибрано 11 показників, що слугуватимуть основою для індикації спроможності Кремля в регіонах:

- внутрішній регіональний продукт на душу населення (Гледіч, 2002);
- доходи/внутрішній регіональний продукт (модифікований, на основі праць Куглера й Арбетмана, 1997);
- податки/внутрішній регіональний продукт (модифікований, на основі праць Куглера й Арбетмана, 1997);
- МВД/населення (модифікований, на основі праці Сігнера, Бремера й Стакі, 1972);
- кількість відділів МВД РФ (на основі «Теорії стаціонарного бандита»);
- військові частини (ВС РФ і Росгвардія, на основі «Теорії стаціонарного бандита»);
- теплова генерація ТЕС у МВТ (показник інфраструктури);
- кількість джерел теплової генерації (показник інфраструктури);
- протяжність трубопроводів тепла (показник інфраструктури);
- частка доріг із твердим покриттям (показник інфраструктури);
- густина залізничних доріг на 10000 км² (показник інфраструктури).

³³ Hendrix Cullen S. Measuring state capacity: Theoretical and empirical implications for the study of civil conflict // *Journal of Peace Research*. — 47(3): 273–285.

³⁴ Федеральная служба государственной статистики. Регионы России. Социально-экономические показатели. — Статистический сборник. — Москва, 2020.

Звісно, навіть такий індикатор не враховує значну частку умовностей «ефективності» державного керування. Можна говорити радше про оцінку спроможності, але не її точний показник. Саме тому пропонувані показники намагались звузити до максимально «фізичних» факторів оцінки спроможності, наявність яких існує реально, і дані з меншою часткою ймовірності, підроблені чи спотворені. Наприклад, генерація енергії, будівлі енергетичної чи транспортної інфраструктури відіграють важливу роль у керуванні країною та в розрізі інвестицій.

Підрахунок «спроможності держави» та його методологія

Під підрахунком спроможності держави в поточному дослідженні мається на увазі процедура створення **рейтингу регіонів РФ за індексом спроможності**. Варто почати з нормалізації проксі-індикаторів для подальших підрахунків. Є дві причини, чому показники потрібно нормалізувати:

- діапазон значень у межах індикаторів дуже широкий (що зумовлено різними типами значень — частка доріг на площу або ж відношення тисяч населення до ВРП у рублях тощо);
- оцінка регіону є відносною щодо інших регіонів. Якщо говорити про спосіб нормалізації, то було вибрано min-max normalization, як і випадку з індексом економічної депривації. Тобто найвище значення в межах одного року та одного індикатору отримує 1, найменше — 0, а решта розподіляється в цьому проміжку.

Така конфігурація визначення спроможності лежить у завданнях цього документу. Варто наголосити, що спроможність може охоплювати широкий спектр сфер ролі держави — від податкової політики до військових та реформування державних послуг. Тому він може бути як звуженим, так і розширеним відносно завдань. Але пропонувана методологія може бути основою для модифікації або ж калібрування подальших досліджень спроможності РФ.

Зазначені вище показники потребують коефіцієнтів ваги. Їхня роль різна, і визначити вагу без вивчення всього контексту неможливо. Проте, так чи інакше, будь-яка оцінка потенціалу буде дедуктивною. **Це перший крок до будь-яких подальших заглиблень у вивчення спроможності.**

Щоб зважити показники, було використано **факторний аналіз максимальної правдоподібності (MLE)** як типовий приклад оцінки параметрів. По суті, це пошук співзалежностей між показниками на основі отриманих даних. Моделювання може бути більш відтворюваним та релевантним лише за умови більшої вибірки. Розрахунки робились за однойменною формулою функції MLE.

Розрахунки факторів здійснювались за параметрами програми статистичних обчислень SPSS аналогічно до розробки індексу депривації. За розрахунками маємо такі результати ваги коефіцієнтів для показників:

Таблиця 3. Результати ваги коефіцієнтів показників спроможності держави

Показник	Коефіцієнт
Кількість відділень МВД РФ у регіоні	0,12
Кількість військових частин в регіоні	0,15
Частка доріг з твердим покриттям	0,02
Щільність залізниць на 10 000 км ²	0,14
Теплова Генерація ТЕС МВТ	0,11
Кількість джерел теплової генерації	0,06
Протяжність трубопроводів тепла	0,13
Чисельність співробітників МВД/Населення	0,06
Доходи регіону/ВРП	0,03
Податки регіону/ВРП	0,09
ВРП на душу населення (у рублях)	0,07

Використавши коефіцієнти для зважування показників, маємо варіацію показника від 0,0646 до 0,6498.

Під час розрахунків можна визначити очевидну аномалію в індексі, а саме, високі показники спроможності Красноярського краю та Ханті-Мансійського автономного округу. Пояснити це можна надзвичайно високим показником видобутку корисних копалин. Крім нафти та газу, у Красноярському краї видобувається велика кількість нікелю та золота. Це ж стосується Тюменської області, якій підпорядковується Ханті-Мансійський АО. Щоб розуміти масштаб, у Ханті-Мансійському АО ціна видобутої нафти за 2019 рік переважає ВРП практично у 1,5 рази,³⁵ а у Красноярському краю становить 28 %. Видобуток експортованого газу Тюменської області разом із Ханті-Мансійським АО взагалі перевищує їхній сумарний ВРП у 63 рази.

Автори Кольтер і Гуфлер пишуть, що саме **роль видобутку корисних копалин суттєво знижує спроможність у регіоні**.³⁶ Так, наявність доходів від видобутку копалин не стимулює розбудову інфраструктури для екстракції ресурсів з населення. Цей принцип варто пам'ятати для оцінки спроможності РФ в цілому, проте досить складно застосувати для порівняння державного контролю у регіонах. Лише 20 регіонів є джерелами нафти та газу. У більшості з них існує потреба розбудови видобувної інфраструктури, особливо у віддалених регіонах з екстремальними морозами чи болотистою місцевістю. Це дає змогу сумніватись у коректності застосування принципу негативного впливу видобутку копалин на спроможність саме у розрізі цих регіонів.

³⁵ На основі проаналізованих даних Росстату за 2019 рік.

³⁶ Collier P. and Hoeffler A. Greed and Grievance in Civil War. — Oxford Economic Papers. — 56, no. 4 (2004): 563–95.

Слід враховувати очевидну роль ВРП регіону саме через видобувну промисловість під час створення топ-10 рейтингу регіонів. Для цього дослідження це не є критичним, оскільки де-факто присутність РФ у регіоні значна. Інше питання, що цей «колос тримається на глиняних ногах». Тож, нижче наведено перші (де спроможність держави найвища) 10 суб'єктів РФ за рейтингом та 10 останніх (де спроможність найменша), за винятком Красноярського краю та Ханти-Мансійського автономного округу (повний перелік див. у Додатку 2).

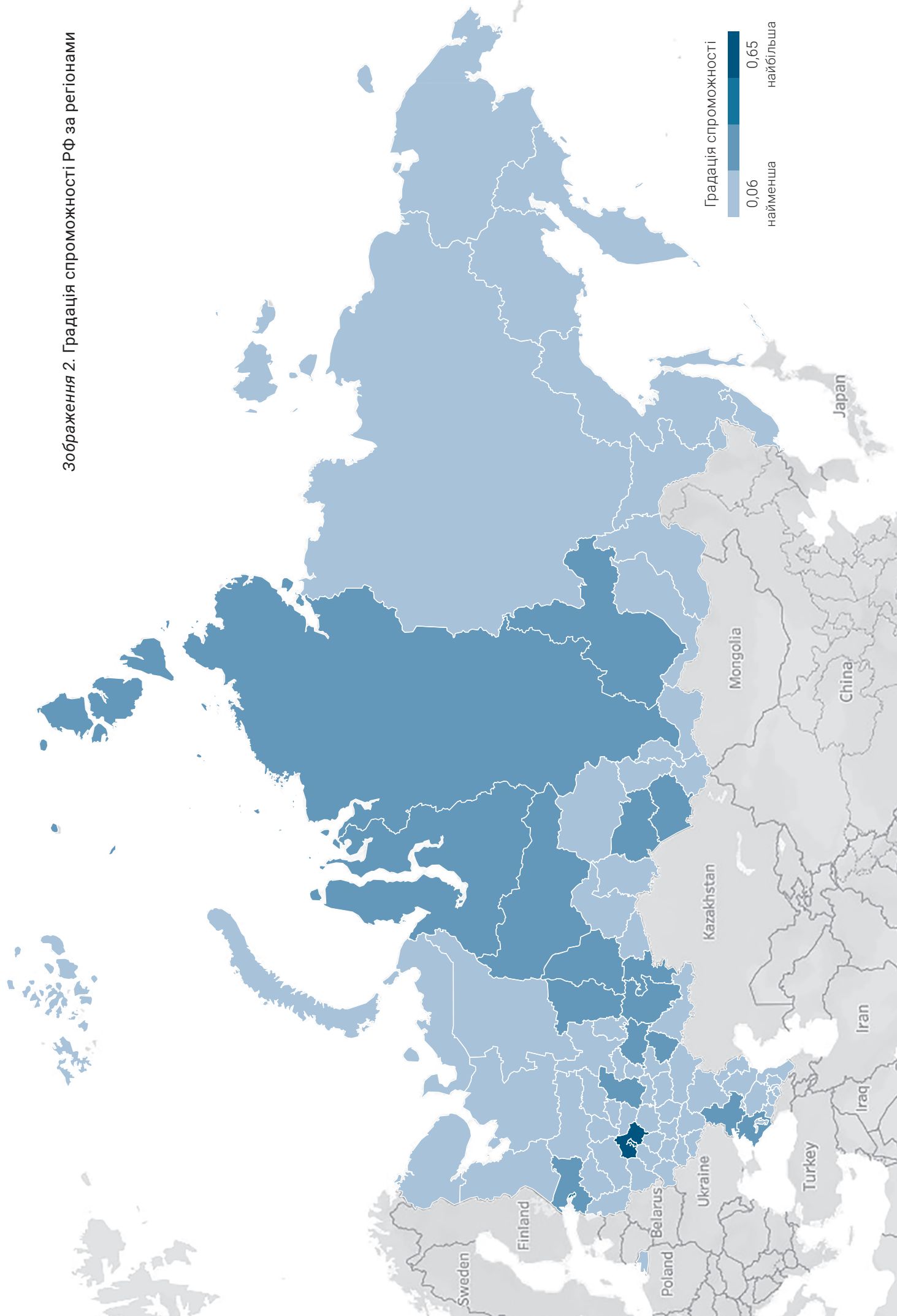
**Таблиця 4. Найспроможніші регіони
(не враховуючи Ханти-Мансійський округ та Красноярський Край)**

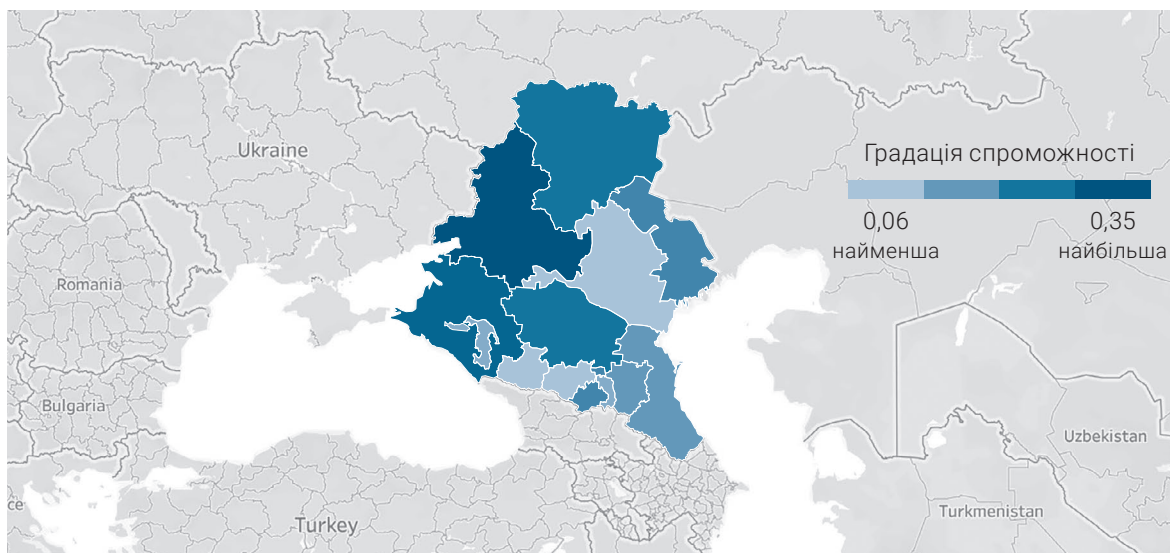
Регіон (перші 10, найбільш «спроможні»)	Показник	Рейтинг	Регіон (останні 10, найменш «спроможні»)	Показник	Рейтинг
м. Москва	0,65	1	Республіка Карелія	0,11	74
Московська область	0,58	2	Республіка Інгусетія	0,10	75
м. Санкт-Петербург	0,40	3	Магаданська область	0,10	76
Свердловська область	0,35	4	Республіка Адигея	0,09	77
Ростовська область	0,28	5	Республіка Калмикія	0,08	78
Краснодарський край	0,28	6	Кабардино-Балкарська Республіка	0,08	79
Нижньгородська область	0,28	7	Республіка Алтай	0,08	80
Самарська область	0,27	8	Єврейська автономна область	0,07	81
Республіка Татарстан	0,27	9	Республіка Хакасія	0,07	82
Ленінградська область	0,23	10	Карачаєво-Черкеська Республіка	0,06	83

Такі тестування необхідно робити, як мінімум, для перевірки відбору показників. Проте головним аспектом залишаються припущення, що допускаються під час вивчення спроможності. Показник варто оброблювати та розробляти відповідно до завдань. Тут ідеться про спроможність РФ як монополіста на силове нав'язування правил гри та експропріації ресурсів.

Розробка спроможності показує очевидну неоднорідність Кремля в регіонах, яка диспропорційна навіть на рівні федеральних округів.

Зображення 2. Градація спроможності РФ за регіонами

Зображення 3. Індекс спроможності РФ у Південному та Північнокавказькому федеральному округах (за республіками, краями та областями)

У деяких кейсах саме федеральна спроможність є низькою. Але варто врахувати, що спроможність місцевого режиму не визначалася. Наприклад, сумнівним показником може бути щодо Чеченської Республіки за режиму Рамзана Кадірова як найбільш яскравий приклад персоналістського режиму на Кавказі.

У цих регіонах РФ має очевидно меншу військову присутність та невисокий рівень освоєння території. **Це свідчить про відсутність фокусування уваги на регіонах політичним центром.**

Показники спроможності вибрано для розуміння можливості Кремля протидіяти потенційним заворушенням. Цілком правильним буде тлумачення, що саме регіони з найменшим показником спроможності та найвищим показником економічної депривації є «слабкими місцями» в системі безпеки та оборони РФ як з погляду присутності військ, так і щодо можливості мобільного пересування та контролю регіону.

Таблиця 5. Найменш «спроможні» та найбільш економічно депривовані регіони РФ

<i>Регіон</i>	<i>Спроможність</i>		<i>Економічна депривація</i>	
	<i>Індекс</i>	<i>Місце в рейтингу за спроможністю</i>	<i>Індекс</i>	<i>Місце в рейтингу за рівнем економічної депривації</i>
Республіка Дагестан	0,12	61	0,62	7
Республіка Калмикія	0,08	78	0,52	22
Вологодська область	0,12	67	0,61	8
Курганська область	0,12	64	0,70	3
Єврейська автономна область	0,07	81	0,55	16
Республіка Інгушетія	0,10	75	0,65	6
Республіка Тива	0,12	71	0,77	1
Республіка Хакасія	0,07	82	0,59	11
Карачаєво-черкеська Республіка	0,07	83	0,61	9
Республіка Алтай	0,08	80	0,72	2

Висновки

Росія однозначно неоднорідна у своїй регіональній спроможності. Попри очевидну монструозність запасів ресурсів, їхній розподіл надзвичайно нерівномірний, а вигоди акумульовано у «центрах ухвалення рішень». Маргінальна периферія, очевидно, більше страждає від економічно-соціальних проблем та низької спроможності країни реалізовувати політику на місцях. Навіть силова присутність у таких регіонах, як Республіка Алтай та Хабаровський край, майже нульова.

Роль невдоволення галузевих робітників (промисловості або ж ІТ), соціальних груп (общин салафітів на Кавказі) залежить від комунікації всередині профільної спільноти. Головним завданням буде оцінка потенціалу груп до протесту, як це наведено у прикладах документу.

Індекс спроможності разом із показником економічної депривації відкриває можливість початку пошуку вразливих регіонів. Там, **де є відносно високий** (але не критичний) **рівень депривації та відносна невисока державна спроможність**, можливість підтримки населенням суспільно-політичних рухів значно вища.

Важливим залишатиметься калібрування показників під час збільшення вивченого контексту. Так, наприклад, у Дагестані високий рівень автозаправок може оманливо продемонструвати наявність інфраструктури, проте значна їхня частка – це тіньові АЗС, які часто працюють на краденому або «сірому» паливі з підпільних нафтопереробних заводів Республіки. Таких аспектів може бути багато, саме тому кількісний вимір лише доповнює вивчення контексту. Для генералізації процесів, особливо кейсів 83 регіонів РФ, індекс спроможності дасть змогу знаходити неочікувані варіанти. Іншими словами, за відсутності чіткого розуміння контексту, а також для пошуку неочікуваних кейсів саме кількісний вимір дасть змогу вдало застосовувати теоретичні парадигми.

Такий підхід призводить до потреби безперервного наповнення, ведення і оновлення баз даних по різних регіонах і суспільним групам РФ. Швидше за все, зацікавленість у таких базах даних зберігатиметься передусім в українській сторони, зокрема для вироблення безпекових рішень.

Така аналітика має бути надзвичайно гнучкою. Фактично, це повинен бути постійний дослідницький процес, який не дуже потребує проміжної формальної звітності. Нагляд потрібен не лише за даними, є потреба в системному моніторингу та оцінці роботи методології збору даних.

Перш за все це надасть унікальні дані щодо реальної динаміки настроїв у РФ. По суті, зараз йдеться лише про крихти того, що існує у публічному доступі, або ж що було оцінено союзниками. Тому нагальною є потреба у результатах власних експериментів із власними цілями. Зрештою, достатня кількість тестувань дасть змогу зібрати необхідні масиви та перевірити достатньо точні релевантні моделі.

Запровадження сучасних знань, наочно продемонстроване в документі, це лише дециця від глобального поля можливостей роботи для розвідки України. Росія витрачає величезні ресурси на тисячі фабрик тролів, наукові дослідження, розгортає інформаційні кампанії з виходу Британії з ЄС, через інтелектуальні кола та культуру здійснює вплив «м'якої сили» у дуже неочікуваних ситуаціях – від участі в конференціях поневолених народів РФ до публікацій у найавторитетніших виданнях, афілійованих зі світовими виробниками мікропроцесорів. Росія давно і часто успішно використовує механізми радикалізації проти України, поляризуючи суспільство і водночас створюючи умови, де саме антиросійські групи населення сприймаються як загроза для Європи. Тим часом аналітика України все ще пасе задніх. Відсутність наукових публікацій та використання моделювання свідчить про банальне відставання у методах розробки операцій від противника. Скрупульозна, складна для реалізації розробка від теорії до практичного застосування необхідна. Це необхідна умова, але наразі лєвова частка досвіду, напрацювань, підходів та теорій однозначно лежить в академічному просторі західних країн.

Додаток 1. Результати проміжних індексів та індексу депривації

Регіон	Показник							Результати	Фінальний індекс
	Освіта	Доходи	Здоров'я	Комфорт	Транспорт	Рівень безробіття (обернена)	Злочинність (обернена)		
Коефіцієнт	0,11	0,19	0,14	0,21	0,1	0,13	0,13		
м. Санкт-Петербург	0,082	0,143	0,118	0,208	0,079	0,132	0,096	0,859	0,141
м. Москва	0,108	0,172	0,063	0,206	0,078	0,132	0,084	0,843	0,157
Ямало-Ненецький автономний округ	0,023	0,188	0,033	0,199	0,067	0,129	0,069	0,709	0,291
Магаданська область	0,009	0,160	0,123	0,178	0,073	0,115	0,032	0,690	0,310
Ханти-Мансійський автономний округ – Югра	0,024	0,161	0,053	0,180	0,057	0,126	0,078	0,679	0,321
Московська область	0,059	0,138	0,043	0,151	0,058	0,125	0,091	0,665	0,335
Мурманська область	0,018	0,139	0,073	0,193	0,075	0,111	0,056	0,664	0,336
Чукотський автономний округ	0,002	0,158	0,137	0,186	0,000	0,119	0,060	0,662	0,338
Камчатський край	0,000	0,151	0,089	0,173	0,077	0,119	0,044	0,653	0,347
Республіка Північна Осетія – Аланія	0,029	0,074	0,094	0,202	0,083	0,075	0,071	0,627	0,373
Республіка Татарстан	0,047	0,119	0,014	0,193	0,047	0,122	0,075	0,616	0,384
Белгородська область	0,028	0,108	0,024	0,168	0,069	0,119	0,095	0,611	0,389
Калінінградська область	0,048	0,090	0,048	0,180	0,063	0,116	0,065	0,610	0,390
Хабаровський край	0,027	0,126	0,078	0,145	0,068	0,119	0,045	0,608	0,392
Сахалінська область	0,004	0,152	0,129	0,148	0,018	0,112	0,039	0,601	0,399
Липецька область	0,026	0,102	0,045	0,167	0,054	0,120	0,087	0,601	0,399
Ставропольський край	0,025	0,092	0,047	0,169	0,075	0,114	0,077	0,599	0,401
Нижегородська область	0,048	0,104	0,052	0,149	0,044	0,118	0,072	0,586	0,414
Воронежська область	0,039	0,101	0,070	0,138	0,036	0,120	0,073	0,578	0,422
Тульська область	0,020	0,097	0,041	0,149	0,053	0,119	0,097	0,577	0,423
Оренбурзька область	0,034	0,091	0,041	0,158	0,062	0,116	0,070	0,573	0,427
Томська область	0,059	0,102	0,089	0,118	0,037	0,110	0,056	0,570	0,430

Реґіон	Показник							Результати	Фінальний індекс
	Освіта	Доходи	Здоров'я	Комфорт	Транспорт	Рівень безробіття (обернена)	Злочинність (обернена)		
Республка Башкортостан	0,033	0,105	0,031	0,140	0,072	0,116	0,070	0,567	0,433
Свердловська область	0,030	0,111	0,045	0,136	0,051	0,117	0,072	0,563	0,437
Новосибірська область	0,042	0,088	0,083	0,149	0,046	0,107	0,047	0,562	0,438
Курська область	0,026	0,096	0,074	0,129	0,036	0,118	0,080	0,560	0,440
Приморський край	0,035	0,109	0,079	0,103	0,066	0,112	0,055	0,559	0,441
Самарська область	0,049	0,102	0,035	0,173	0,008	0,119	0,072	0,558	0,442
Рязанська область	0,030	0,083	0,056	0,133	0,040	0,119	0,095	0,556	0,444
Республіка Адигея	0,020	0,086	0,022	0,142	0,096	0,096	0,090	0,551	0,449
Пензенська область	0,023	0,088	0,040	0,137	0,054	0,117	0,091	0,551	0,449
Тюменська область	0,043	0,098	0,053	0,132	0,055	0,118	0,050	0,549	0,451
Чеченська Республіка	0,065	0,072	0,000	0,148	0,053	0,068	0,132	0,538	0,462
Кабардино-Балкарська Республіка	0,002	0,047	0,066	0,179	0,064	0,083	0,098	0,538	0,462
Краснодарський край	0,032	0,093	0,033	0,126	0,062	0,114	0,076	0,536	0,464
Саратовська область	0,031	0,069	0,082	0,126	0,032	0,117	0,079	0,535	0,465
Красноярський край	0,021	0,107	0,053	0,117	0,061	0,116	0,056	0,530	0,470
Омська область	0,041	0,091	0,057	0,124	0,036	0,106	0,075	0,529	0,471
Ярославська область	0,040	0,105	0,054	0,128	0,022	0,111	0,068	0,527	0,473
Астраханська область	0,016	0,083	0,093	0,137	0,026	0,099	0,074	0,527	0,473
Ульяновська область	0,030	0,082	0,034	0,120	0,050	0,119	0,089	0,523	0,477
Орловська область	0,041	0,086	0,039	0,138	0,026	0,111	0,079	0,519	0,481
Чуваська Республіка	0,039	0,073	0,048	0,117	0,035	0,114	0,090	0,517	0,483
Ненецький автономний округ	0,007	0,171	0,021	0,117	0,051	0,098	0,051	0,516	0,484
Волгоградська область	0,037	0,086	0,057	0,141	0,021	0,111	0,055	0,508	0,492
Пермський край	0,024	0,105	0,044	0,126	0,042	0,112	0,055	0,508	0,492
Ростовська область	0,033	0,090	0,021	0,133	0,050	0,114	0,066	0,506	0,494
Республіка Комі	0,020	0,111	0,061	0,117	0,061	0,103	0,032	0,504	0,496
Іркутська область	0,047	0,103	0,059	0,094	0,056	0,104	0,040	0,502	0,498
Калужська область	0,047	0,106	0,027	0,104	0,034	0,120	0,060	0,499	0,501
Тамбовська область	0,017	0,094	0,035	0,137	0,019	0,119	0,077	0,497	0,503

Реґіон	Показник							Результати	Фінальний індекс
	Освіта	Доходи	Здоров'я	Комфорт	Транспорт	Рівень безробіття (обернена)	Злочинність (обернена)		
Республіка Марій Ел	0,037	0,074	0,026	0,135	0,028	0,115	0,083	0,497	0,503
Брянська область	0,020	0,079	0,026	0,132	0,041	0,119	0,079	0,497	0,503
Челябінська область	0,029	0,101	0,023	0,135	0,056	0,112	0,040	0,497	0,503
Владимирська область	0,030	0,091	0,018	0,121	0,036	0,118	0,078	0,491	0,509
Ленінградська область	0,010	0,118	0,005	0,108	0,051	0,119	0,074	0,486	0,514
Івановська область	0,033	0,083	0,033	0,113	0,035	0,119	0,069	0,485	0,515
Кемеровська область	0,016	0,104	0,050	0,113	0,058	0,110	0,034	0,485	0,515
Смоленська область	0,025	0,068	0,078	0,102	0,036	0,112	0,063	0,485	0,515
Республіка Саха (Якутія)	0,043	0,127	0,065	0,066	0,004	0,103	0,075	0,483	0,517
Удмуртська Республіка	0,026	0,100	0,037	0,126	0,029	0,117	0,046	0,480	0,520
Республіка Калмикія	0,044	0,061	0,053	0,089	0,050	0,091	0,089	0,476	0,524
Костромська область	0,027	0,087	0,047	0,082	0,030	0,118	0,074	0,464	0,536
Республіка Мордовія	0,015	0,065	0,027	0,121	0,025	0,117	0,090	0,458	0,542
Кіровська область	0,033	0,088	0,060	0,079	0,021	0,114	0,062	0,457	0,543
Алтайський край	0,020	0,077	0,035	0,118	0,041	0,109	0,058	0,456	0,544
Амурська область	0,014	0,115	0,078	0,077	0,049	0,111	0,009	0,453	0,547
Єврейська автономна область	0,040	0,087	0,087	0,048	0,062	0,107	0,022	0,451	0,549
Архангельська область	0,025	0,119	0,058	0,058	0,030	0,107	0,049	0,446	0,554
Тверська область	0,027	0,088	0,053	0,060	0,029	0,118	0,055	0,430	0,570
Республіка Карелія	0,024	0,100	0,028	0,091	0,048	0,100	0,035	0,425	0,575
Псковська область	0,023	0,080	0,034	0,051	0,048	0,112	0,074	0,421	0,579
Республіка Хакасія	0,016	0,086	0,015	0,101	0,047	0,108	0,036	0,407	0,593
Новгородська область	0,013	0,092	0,037	0,048	0,046	0,120	0,045	0,401	0,599
Карачаєво-Черкеська Республіка	0,008	0,069	0,020	0,083	0,045	0,078	0,092	0,395	0,605
Вологодська область	0,016	0,096	0,006	0,066	0,029	0,116	0,061	0,390	0,610
Республіка Дагестан	0,015	0,056	0,017	0,048	0,048	0,071	0,122	0,377	0,623
Республіка Інгушетія	0,000	0,000	0,007	0,187	0,031	0,000	0,126	0,351	0,649
Забайкальський край	0,024	0,082	0,078	0,010	0,043	0,090	0,023	0,349	0,651
Республіка Бурятія	0,026	0,089	0,054	0,004	0,045	0,091	0,022	0,331	0,669

Регіон	Показник							Результати	Фінальний індекс
	Освіта	Доходи	Здоров'я	Комфорт	Транспорт	Рівень безробіття (обернена)	Злочинність (обернена)		
Курганська область	0,017	0,078	0,007	0,046	0,025	0,098	0,032	0,303	0,697
Республіка Алтай	0,007	0,072	0,027	0,012	0,041	0,081	0,039	0,279	0,721
Республіка Тива	0,007	0,053	0,096	0,000	0,006	0,074	0,000	0,235	0,765

Додаток 2. Результати розрахунків спроможності регіонів РФ

Регіон	К-сть відділків МВС	Кількість ВЧ	Частка доріг з твердим покриттям	Густина залізничних доріг на 10 000 км ²	Теплова генерація ТЕС (МВт)	Кількість джерел теплової генерації	Протяжність трубопроводів тепла	МВД/Населення	Доходи/ВРП	Податки/ВРП	ВРП на душу населення (рублів)	Результат/Індекс
Карачаєво-Черкеська Республіка	0,009	0,002	0,007	0,002	0,000	0,001	0,003	0,028	0,005	0,007	0,001	0,065
Республіка Хакасія	0,010	0,003	0,008	0,005	0,004	0,003	0,007	0,015	0,002	0,004	0,004	0,066
Єврейська автономна область	0,005	0,001	0,007	0,007	0,001	0,002	0,003	0,036	0,003	0,007	0,003	0,075
Республіка Алтай	0,008	0,000	0,005	0,000	0,000	0,008	0,003	0,032	0,007	0,013	0,001	0,078
Кабардино-Балкарська Республіка	0,008	0,012	0,008	0,005	0,002	0,005	0,006	0,024	0,004	0,005	0,001	0,078
Республіка Калмикія	0,010	0,002	0,013	0,001	0,000	0,010	0,001	0,031	0,005	0,007	0,002	0,083
Республіка Адыгея	0,008	0,010	0,009	0,010	0,000	0,002	0,003	0,025	0,005	0,019	0,001	0,092
Магаданська область	0,007	0,006	0,002	0,000	0,002	0,001	0,005	0,055	0,003	0,006	0,012	0,100
Республіка Інгусетія	0,008	0,003	0,007	0,005	0,014	0,000	0,000	0,029	0,032	0,003	0,000	0,102
Республіка Карелія	0,015	0,012	0,009	0,006	0,005	0,004	0,011	0,030	0,001	0,012	0,004	0,108
Республика Марій Ел	0,014	0,016	0,014	0,003	0,005	0,007	0,008	0,020	0,007	0,013	0,002	0,109
Республіка Мордовія	0,020	0,006	0,014	0,010	0,003	0,011	0,008	0,025	0,002	0,012	0,002	0,113
Республіка Тива	0,012	0,001	0,007	0,000	0,002	0,011	0,003	0,065	0,006	0,006	0,001	0,115
Новгородська область	0,018	0,013	0,010	0,010	0,004	0,008	0,011	0,030	0,002	0,008	0,004	0,115
Чукотський автономний округ	0,006	0,001	0,000	0,000	0,001	0,001	0,003	0,060	0,010	0,018	0,016	0,116
Камчатський край	0,010	0,020	0,005	0,000	0,003	0,006	0,010	0,036	0,005	0,014	0,007	0,116
Вологодська область	0,024	0,012	0,007	0,002	0,017	0,010	0,000	0,027	0,002	0,011	0,004	0,118
Костромська область	0,021	0,008	0,009	0,005	0,005	0,011	0,011	0,027	0,003	0,017	0,002	0,119
Смоленська область	0,016	0,009	0,009	0,011	0,009	0,010	0,015	0,022	0,002	0,013	0,002	0,119
Курганська область	0,023	0,003	0,016	0,005	0,006	0,012	0,013	0,027	0,003	0,011	0,002	0,120
Орловська область	0,021	0,006	0,013	0,011	0,004	0,021	0,007	0,026	0,002	0,007	0,002	0,120

Регіон	К-сть відділків МВС	Кількість ВЧ	Частка доріг з твердим покриттям	Густина залізничних доріг на 10 000 км ²	Теплова генерація ТЕС (МВт)	Кількість джерел теплової генерації	Протяжність трубопроводів тепла	МВД/Населення	Доходи/ВРП	Податки/ВРП	ВРП на душу населення (рублів)	Результат/Індекс
Тамбовська область	0,022	0,014	0,016	0,010	0,005	0,012	0,009	0,026	0,002	0,004	0,002	0,122
Республіка Дагестан	0,042	0,030	0,006	0,005	0,003	0,007	0,007	0,019	0,002	0,001	0,001	0,123
Псковська область	0,021	0,023	0,006	0,009	0,004	0,007	0,000	0,027	0,013	0,011	0,002	0,123
Чеченська Республіка	0,044	0,017	0,006	0,009	0,001	0,002	0,004	0,034	0,007	0,003	0,000	0,127
Чуваська Республіка	0,022	0,005	0,015	0,011	0,008	0,020	0,011	0,019	0,003	0,015	0,001	0,129
Пензенська область	0,026	0,016	0,012	0,009	0,009	0,014	0,014	0,020	0,001	0,009	0,002	0,132
Івановська область	0,021	0,022	0,009	0,008	0,010	0,008	0,016	0,023	0,003	0,014	0,001	0,134
Липецька область	0,020	0,008	0,011	0,015	0,011	0,028	0,012	0,020	0,002	0,005	0,004	0,136
Ульяновська область	0,012	0,008	0,014	0,009	0,017	0,017	0,016	0,017	0,002	0,025	0,002	0,138
Мурманська область	0,015	0,035	0,014	0,003	0,012	0,002	0,014	0,029	0,003	0,009	0,006	0,140
Белгородська область	0,020	0,007	0,017	0,012	0,007	0,030	0,016	0,016	0,002	0,010	0,005	0,141
Тульська область	0,028	0,008	0,012	0,017	0,008	0,010	0,022	0,021	0,002	0,009	0,004	0,142
Астраханська область	0,012	0,023	0,013	0,006	0,006	0,008	0,011	0,023	0,001	0,034	0,005	0,143
Амурська область	0,022	0,032	0,005	0,004	0,011	0,011	0,022	0,030	0,004	0,000	0,003	0,144
Сахалінська область	0,013	0,010	0,012	0,004	0,004	0,005	0,011	0,035	0,002	0,024	0,025	0,145
Архангельська область	0,022	0,019	0,005	0,001	0,018	0,012	0,022	0,025	0,003	0,015	0,004	0,146
Тверська область	0,029	0,019	0,007	0,010	0,012	0,012	0,022	0,019	0,002	0,014	0,003	0,148
Курська область	0,028	0,020	0,016	0,016	0,008	0,011	0,013	0,024	0,002	0,012	0,003	0,152
Республіка Бурятія	0,022	0,014	0,008	0,002	0,005	0,010	0,019	0,045	0,014	0,013	0,001	0,152
Республіка Північна Осетія – Аланія	0,018	0,028	0,008	0,008	0,002	0,010	0,004	0,044	0,025	0,007	0,001	0,155
Брянська область	0,024	0,013	0,016	0,013	0,007	0,027	0,015	0,023	0,003	0,013	0,002	0,156
Республіка Комі	0,018	0,003	0,012	0,002	0,012	0,006	0,024	0,030	0,001	0,040	0,008	0,156
Кіровська область	0,039	0,019	0,010	0,004	0,006	0,019	0,023	0,023	0,003	0,011	0,002	0,159
Ярославська область	0,018	0,014	0,013	0,008	0,017	0,011	0,022	0,024	0,002	0,028	0,004	0,160
Владимирська область	0,015	0,027	0,013	0,015	0,011	0,015	0,023	0,022	0,002	0,017	0,002	0,160
Удмуртська Республіка	0,023	0,012	0,010	0,009	0,012	0,015	0,023	0,018	0,002	0,039	0,003	0,166

Реґіон	К-сть відділків МВС	Кількість ВЧ	Частка доріг з твердим покриттям	Густина залізничних доріг на 10 000 км ²	Теплова генерація ТЕС (МВт)	Кількість джерел теплової генерації	Протяжність трубопроводів тепла	МВД/Населення	Доходи/ВРП	Податки/ВРП	ВРП на душу населення (рублів)	Результат/Індекс
Забайкальський край	0,035	0,027	0,006	0,003	0,012	0,021	0,024	0,024	0,003	0,009	0,002	0,166
Волгоградська область	0,039	0,014	0,016	0,007	0,009	0,015	0,027	0,019	0,002	0,017	0,003	0,166
Томська область	0,018	0,010	0,008	0,001	0,006	0,007	0,019	0,049	0,002	0,043	0,005	0,168
Рязанська область	0,023	0,024	0,013	0,011	0,009	0,007	0,014	0,021	0,002	0,042	0,003	0,169
Калужська область	0,013	0,048	0,010	0,013	0,009	0,008	0,015	0,020	0,002	0,029	0,004	0,172
Ставропольський край	0,031	0,039	0,012	0,006	0,009	0,018	0,016	0,022	0,002	0,014	0,002	0,173
Воронезька область	0,031	0,017	0,014	0,011	0,019	0,027	0,023	0,017	0,002	0,009	0,003	0,174
Приморський край	0,035	0,028	0,007	0,004	0,015	0,014	0,028	0,030	0,003	0,012	0,004	0,180
Хабаровський край	0,027	0,037	0,006	0,001	0,020	0,011	0,025	0,029	0,002	0,018	0,005	0,181
Ненецький автономний округ	0,000	0,002	0,005	0,000	0,010	0,012	0,001	0,035	0,001	0,041	0,075	0,183
Омська область	0,035	0,012	0,015	0,002	0,011	0,022	0,030	0,032	0,002	0,028	0,003	0,192
Саратовська область	0,044	0,019	0,014	0,011	0,010	0,024	0,023	0,021	0,002	0,024	0,002	0,194
Республіка Саха (Якутія)	0,037	0,006	0,002	0,000	0,020	0,018	0,055	0,023	0,000	0,022	0,011	0,195
Кемеровська область	0,045	0,012	0,008	0,008	0,025	0,016	0,045	0,026	0,002	0,006	0,004	0,197
Оренбурзька область	0,035	0,017	0,007	0,006	0,009	0,026	0,026	0,021	0,001	0,045	0,004	0,198
Тюменська область	0,023	0,005	0,013	0,003	0,041	0,034	0,024	0,022	0,002	0,027	0,008	0,200
Калінінградська область	0,017	0,051	0,012	0,021	0,007	0,015	0,012	0,020	0,004	0,044	0,004	0,207
Новосибірська область	0,044	0,034	0,007	0,004	0,027	0,017	0,043	0,020	0,002	0,012	0,004	0,213
Республіка Башкортостан	0,058	0,010	0,007	0,005	0,024	0,026	0,048	0,016	0,000	0,022	0,003	0,220
Алтайський край	0,058	0,028	0,008	0,004	0,016	0,045	0,039	0,005	0,003	0,013	0,001	0,220
Іркутська область	0,029	0,035	0,006	0,001	0,035	0,017	0,044	0,012	0,002	0,034	0,005	0,220
Пермський край	0,049	0,012	0,007	0,005	0,029	0,019	0,038	0,024	0,000	0,034	0,004	0,222
Ямало-Ненецький автономний округ	0,015	0,001	0,015	0,000	0,011	0,004	0,024	0,031	0,001	0,060	0,061	0,222
Челябінська область	0,048	0,032	0,011	0,009	0,005	0,022	0,064	0,020	0,002	0,013	0,003	0,230

Регіон	К-сть відділків МВС	Кількість ВЧ	Частка доріг з твердим покриттям	Густина залізничних доріг на 10 000 км ²	Теплова генерація ТЕС (МВт)	Кількість джерел теплової генерації	Протяжність трубопроводів тепла	МВД/Населення	Доходи/ВРП	Податки/ВРП	ВРП на душу населення (рублів)	Результат/Індекс
Ленінградська область	0,039	0,065	0,010	0,014	0,021	0,012	0,030	0,000	0,002	0,034	0,005	0,232
Республіка Татарстан	0,057	0,012	0,013	0,006	0,046	0,036	0,036	0,017	0,002	0,036	0,006	0,268
Красноярський край	0,056	0,028	0,007	0,000	0,038	0,021	0,058	0,018	0,002	0,033	0,008	0,269
Самарська область	0,047	0,031	0,014	0,012	0,033	0,028	0,039	0,020	0,002	0,042	0,004	0,274
Нижегородська область	0,054	0,044	0,015	0,007	0,033	0,032	0,047	0,020	0,002	0,019	0,003	0,277
Краснодарський край	0,053	0,062	0,011	0,014	0,018	0,035	0,044	0,021	0,002	0,014	0,003	0,277
Ханти-Мансійський автономний округ – Югра	0,028	0,006	0,016	0,001	0,027	0,014	0,041	0,024	0,001	0,092	0,028	0,277
Ростовська область	0,053	0,056	0,014	0,009	0,025	0,064	0,028	0,017	0,002	0,012	0,003	0,282
Свердловська область	0,072	0,058	0,012	0,008	0,042	0,023	0,090	0,022	0,002	0,014	0,005	0,348
м. Санкт-Петербург	0,072	0,032	0,016	0,144	0,055	0,012	0,000	0,021	0,002	0,033	0,007	0,395
Московська область	0,120	0,113	0,014	0,023	0,092	0,042	0,131	0,016	0,002	0,025	0,005	0,583
м. Москва	0,121	0,146	0,017	0,090	0,112	0,003	0,104	0,020	0,002	0,020	0,014	0,650